

บทวิจารณ์หนังสือ:
**Book Review: *Laos from
Buffer State to Crossroads?***

By VATTANA PHOLSENA and RUTH BANOMYONG.
Mekong Press: Chiang Mai, 2006, 215 pages

สุธิตา ตันเลิศ
Sutida Tonlerd

ในแวดวงลาวศึกษาของระยะร่วมสมัยนั้น มีนักวิชาการอยู่สามท่าน ที่อุทิศตนให้กับการผลิตงาน ลาวศึกษาร่วมสมัย อันที่จริง อาจกล่าวได้ว่า ผู้สนใจ ลาวศึกษาไม่ควรพลาดงานของพวกท่านไปได้เลย นักวิชาการท่านแรกคือ ฮิว ทอยส์ ท่านที่สองมีนาม ว่า มาร์ติน สจ๊วต ฟอกซ์ และนักวิชาการท่านสุดท้าย คือ แกรนท์ อีแวนส์ แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนา พลเสนา และรุท พนมยงค์จะสามารถเป็นนักวิชาการชั้นแนวหน้า ดังปรมาจารย์ทั้งสามได้หรือไม่ จากผลงานวิจัยของ พวกเขาชื่อ *Laos from Buffer State to Crossroads?*

ผู้เขียนทั้งสองมีความเชี่ยวชาญเรื่อง นานาชาติศึกษา, รัฐศาสตร์, และ โลจิสติกส์¹ หนังสือ เล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 บท ซึ่งเนื้อหาหลักคือ

¹ กระบวนการในการวางแผน ดำเนินการ และควบคุมประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการไหล การจัดเก็บวัตถุดิบ สินค้าคงคลัง ใน กระบวนการ สินค้าสำเร็จรูป และสารสนเทศที่เกี่ยวข้องจากจุดเริ่มต้น ไปยังจุดที่มีการใช้งาน โดยมีเป้าหมายเพื่อสอดคล้องกับความต้องการ ของผู้บริโภค โปรดดูรายละเอียดใน วิเชียร กันตถาวร, *Logistics คิดนอกกรอบ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปวงชน, 2552).

๗

LAOS

FROM BUFFER STATE
TO CROSSROADS?

VATTANA PHOLSENA
RUTH BANOMYONG

การถกเถียง หรือวิพากษ์วิจารณ์ เรื่องการปฏิรูปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) จากรัฐกันชนไปสู่เส้นทางอันหลากหลายหลาย ในฐานะศูนย์กลางของเส้นทางการค้า ซึ่งได้เกิดขึ้นมาแล้วราว 500 ปีที่ผ่านมา ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์ของงานชิ้นนี้ นักเขียนทั้งสองได้รับอิทธิพลมาจาก สจ๊วต ฟ็อกซ์² ผู้เสนอแนวคิดนี้ ในค.ศ. 1995 นักเขียนทั้งสองได้ตอบคำถามจุดประสงค์ของพวกเขาเองในบทสรุปว่า “จุดเริ่มต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 21 ลาวมิได้ดำรงตนเป็นรัฐกันชนอีกต่อไปแล้ว การแข่งขันทางเศรษฐกิจ ได้เข้ามาแทนการแข่งขันด้านการทหาร และอุดมการณ์”³

ยิ่งกว่านั้น บทแทรกกระทัดรัดของงานวิจัยนี้อธิบายเนื้อหาจากกรอบทฤษฎี ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นานาชาติศึกษา ธุรกิจระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์เป็นสำคัญ ผู้วิจารณ์มิได้มีข้อกังขาในกรอบทฤษฎีดังกล่าว ซึ่งเป็นฐานความรู้ของนักวิจัยทั้งสองเลย แต่ทั้งสองท่านนั้นถือเป็นนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น เป็นเรื่องที่น่าเสียดายมาก ที่ในบางครั้งพวกเขาได้ปฏิเสธที่จะใช้อักษรลาว ดังนั้น พวกเขาได้ตีความภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น ในบทนำ พวกเขากล่าวว่า “ภูมิศาสตร์ของ สปป. ลาว ในปัจจุบัน คือการแสดงให้เห็นถึงการลดอาณาบริเวณของอาณาจักรล้านช้างที่ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1353 โดยเจ้าฟ้างุ้ม ผู้ลี้ภัยจากกัมพูชา ซึ่งได้กลับมาในฐานะผู้ชนะ การสถาปนาของอาณาจักรล้านช้างสืบเนื่องมาจากความตกต่ำของอาณาจักรสุโขทัย”⁴

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ข้อสังเกตอันดับต้นๆ ในการอ้างอิงหรือใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ภูมิหลังประวัติศาสตร์ของลาวก่อน ค.ศ. 1779 คือ ปัญหาเรื่องอาณาเขต (ปัญหาภูมิศาสตร์การเมือง) อีแวนส์ ได้อธิบายอาณาจักร

² Martin Stuart-Fox, “Laos: toward sub regional integration,” in *Southeast Asian Affairs* 1995, 179.

³ Vattana Pholsena and Ruth Banomyong, *Laos from Buffer State to Crossroad?* Translated from French (2004) by Michael Smithies, 2nd ed. (Mekong Press: Chiang Mai, 21006), p.181.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

ล้านช้างในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ว่า ดินแดนระหว่าง⁵ แต่อย่างไรก็ตาม อาณาเขต ล้านช้างระหว่าง ค.ศ. 1353- ค.ศ. 1778 คือเรื่องลึกลับ ประการหนึ่ง เราได้รับรู้ถึงการดำรงอยู่ของอาณาจักรแห่งนี้ แต่ในแวดวงประวัติศาสตร์ เราคงต้องอาศัยเวลาในการศึกษาเรื่องราวดังกล่าวเพิ่มเติม เพื่อเข้าใจถึงพัฒนาการของรัฐล้านช้าง ปัญหาถัดไปคือ อาณาเขตดังกล่าวจากแรกเริ่มถึง ค.ศ. 1779 มีขนาดพื้นที่กว้างใหญ่เพียงใด เราได้เห็นการอ้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากหนังสือเล่มนี้ที่คลาดเคลื่อนเป็นครั้งแรก

นอกเหนือจากนั้น ประวัติศาสตร์ลาวได้เขียนขึ้นเป็นครั้งแรกราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 รัชสมัยพระเจ้าวิชุลราชเจ้า เรื่องราวของเจ้าฟ้างุ้มเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ผู้วิจารณ์ขอแบ่งมุมมองการศึกษาประเด็นนี้ออกได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกมีความเชื่อว่า เจ้าฟ้างุ้มมิได้มีตัวตนที่แท้จริง เพราะการเสื่อมถอยของอาณาจักรเขมรนับจากต้นคริสต์ศตวรรษที่ 14 นักวิชาการกลุ่มนี้เชื่อว่า มีความเป็นไปได้น้อยมากที่กษัตริย์เขมรได้ให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าฟ้างุ้มในการต่อสู้กับเจ้าฟ้าคำเหี้ยว (พระเจ้าอา)⁶ กลุ่มที่สอง เชื่อว่าเจ้าฟ้างุ้มมีตัวตนจริง โดยการอาศัยหลักฐานศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหง⁷ เป็นหลักฐานที่ใช้สนับสนุน กลุ่มที่สาม นำโดย ดร.สุเนตร โพธิสถาน เป็นนักวิชาการที่ได้วิจัยปัญหาดังกล่าวเพิ่มเติม เขาวิเคราะห์วีรกรรมพระองค์แรกของล้านช้างเอาไว้ว่า, “พระองค์ได้ประสูติใน ค.ศ. 1316 ถูกเนรเทศเมื่อ พระชนมายุได้ 23 พรรษา (ค.ศ. 1339) ระหว่าง ค.ศ. 1341-1348 พระองค์ได้ร่ำเรียนกับพระปาสมันต์ และได้ศึกษาร่ำเรียนในพระราชวังเขมร ระหว่าง ค.ศ. 1344-1350 พระองค์ได้อภิเษกสมรส ในค.ศ. 1348 รวบรวมลาวให้เป็นปึกแผ่น ค.ศ. 1351 และขึ้นสู่อำนาจ ค.ศ. 1353 พระองค์ได้ทรงฉลองชัยชนะ

⁵ Grant Evans, *A short history of Laos: the land between* (St. Leonards: NSW: Allen and Unwin, 2002) และผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันท์ธนา เมฆานนท์ (ประวัติศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แนะนำว่า ชาวยุโรปได้ตระหนักถึงการดำรงอยู่ของอาณาจักรล้านช้าง แต่อย่างไรก็ตาม อาณาบริเวณที่ราบสูงโคราช และที่ราบฝั่งขวาแม่น้ำโขง ที่ได้ถูกเรียกว่าทะเลทราย ในแผนที่นักเดินทางชาวตะวันตกแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 17 นั้น ทะเลทรายอาจตีความว่า หมายถึง พื้นที่ไม่มีใครจับจองหรือพื้นที่อันว่างเปล่าปราศจากการตั้งถิ่นฐานหรืออำนาจของรัฐใดรัฐหนึ่ง

⁶ อาจารย์อภิสิทธิ์ สงเคราะห์ (ประวัติศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

⁷ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <http://www2.sac.or.th/databases/>

ณ กรุงเวียงจันทน์ ค.ศ. 1358 พระองค์ได้ถูกเนรเทศอีกครั้งหนึ่งใน ค.ศ. 1373 และสิ้นพระชนม์ที่นครน่าน ค.ศ. 1375.”⁸ สรุปแล้ว นักเขียนทั้งสองได้กล่าวถึงการสถาปนาล้านช้างนั้น คือผลสืบเนื่องมาจากการหมดอำนาจของอาณาจักรสุโขทัย ผู้วิจารณ์เห็นว่า พวกเขาสมควรต่วนสรุป พวกเขาอาจได้รับแรงบันดาลใจมาจากโครงเรื่องการก่อกวนของอาณาจักรอยุธยา ซึ่งเราต้องมองหาตัวแปรอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะการหมดอำนาจของอาณาจักรเขมรด้วยเช่นกัน

ข้อผิดพลาดในลำดับที่สอง ได้ปรากฏให้เห็นในหน้า 51 ของบทที่ 3 ซึ่งเป็นประวัติของนายโกสอน พมวิหาน ซึ่งอธิบายว่า “ผู้ก่อตั้งขบวนการคอมมิวนิสต์ลาว ภาคที่ 1 นายโกสอน พมวิหาน เกิดเมื่อวันที่ 13 เดือนธันวาคม ค.ศ. 1920 ในเมืองสะหวันนะเขต โดยมีมารดาเป็นชาวเวียดนาม และบิดาเป็นชาวลาว” ผู้วิจารณ์เชื่อว่า ชีวิตประวัติของนายโกสอน พมวิหาน ระหว่างแรกเกิด ถึงการประชุมกรุงเจนีวา ครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1962) คือข้อมูลปิด จากเอกสารของรัฐบาลแห่ง สปป. ลาว ได้ระบุว่า นายโกสอน พมวิหานเป็นบุตรชายของนายลวน ชาวเวียดนาม ซึ่งมีอาชีพเป็นล่ามประจำแขวงสะหวันนะเขต และมารดาเป็นชาวลาว ชื่อนางดก สตรีชาวสะหวันนะเขต⁹ หนังสือเล่มนี้ควรสนใจรายละเอียดปลีกย่อยด้านประวัติศาสตร์ที่มีอยู่อย่างดาษดื่น แต่เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย

ข้อผิดพลาดลำดับที่สามทางประวัติศาสตร์ ได้เกี่ยวแก่ชีวิตประวัติของเจ้าสุพานวง ที่ได้รับการครอบงำทางความคิดจากภริยาของท่าน ระหว่างการศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศส ท่านได้เยี่ยมเยือน อาณานิคมของฝรั่งเศสในทวีปแอฟริกา ซึ่งท่านได้พบปะกับมหาตมะ คานธี¹⁰ ผู้วิจารณ์เห็นว่า อย่างน้อยที่สุด ท่านได้เรียนรู้เรื่อง การต่อสู้เพื่อเอกราช แน่นนอนที่สุด คำอธิบายเหล่านี้ปรากฏในเอกสารลาว

⁸ สุนทร โพธิสาน, “แนวโน้มการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณของลาว,” ใน สุรัสวดี อ่องสกุล และโยชยุกี มาชูฮาระ, บรรณาธิการ ใน การศึกษาวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์, 2544), หน้า 59.

⁹ คณะกรรมการวิทยาศาสตร์และสังคม แห่ง สปป. ลาว, *โกสอน พมวิหาน: ลูกของประชาชน* (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งลัด, 1991), หน้า 16.

¹⁰ _____, *เจ้าสุพานวง: ผู้นำกานปะติวัต* (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งลัด, 1989), หน้า 43.

แต่อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ได้เสนอภาพรวมของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของลาวจากอดีตมาถึงปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่ผู้เขียนได้ละเอียดการนำใช้เอกสารชั้นต้นของลาวในบทที่ 1-2 อาจเป็นเพราะพวกเขาได้ตระหนักถึงความไม่เที่ยงตรงของเอกสารใช้หรือไม่ ในมุมมองกลับกัน สปป. ลาว เป็นประเทศใหม่ หากเปรียบเทียบกับอายุคนคือวัยหนุ่ม-สาวที่กำลังก้าวหน้าในขบวนการสร้างชาติ โดยการใช้ประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบสังคมนิยม นักฝึกหัดจากสาขาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์จะปฏิเสธหลักฐานดังกล่าว เพราะประเทศที่มีเข็มมุ่งไปสู่สังคมนิยม ล้วนใช้โครงสร้างการผลิตประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจารณ์เห็นว่า นักเขียนทั้งสองควรใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มากกว่าเดิม พวกเขาจะสามารถเรียนรู้การใช้เอกสารของ สปป. ลาว อย่างชาญฉลาด หนังสือเล่มนี้จะได้กลายมาเป็นงานวิจัยระดับแนวหน้าของลาวศึกษาร่วมสมัยสำหรับพวกเรา ทำยที่สุด นักเขียนทั้งสองได้แสดงความเฉลียวฉลาดเป็นอย่างมากในการใช้เอกสารสมัยอาณานิคม โดยเฉพาะเอกสารบันทึกของคณะสำรวจ และพนักงาน ชาวฝรั่งเศส เพื่อสนับสนุนโปรแกรมการสร้างระบบสาธารณูปโภค ที่ฝรั่งเศสได้ริเริ่มโครงการเอาไว้แล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์กลับเห็นว่า จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือ การนำเสนองานโดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ และโลจิสติกส์ หัวข้อเรื่อง “Laos Buffer State” นั้นได้รับอิทธิพลมาจากทอยส์¹¹ สำหรับ *To Crossroad?* ผู้เขียนทั้งสองใช้คำนี้เพื่อสื่อให้เห็น ถึงยุคสมัยใหม่ของ สปป. ลาว ภายหลังสงครามเย็น จากบทที่ 2- 7 ผู้เขียน ได้เน้นการวิเคราะห์เนื้อหาบนแนวคิดความสัมพันธ์ และธุรกิจระหว่างประเทศ เป็นแกนหลักในการอธิบายงานของพวกเขา ผู้วิจารณ์เห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจ คือ “ตามทฤษฎีสังคมนิยม รัฐที่เน้นระบบอนาธิปไตยในนโยบายของพวกเขา เชื่อว่า ผลประโยชน์ของชาติได้รับการสนับสนุนด้วยอำนาจ”¹² หนังสือเล่มนี้ต้องการพิสูจน์โดยทางอ้อม ว่า สปป. ลาว สามารถ

¹¹ Hugh Toye, *Laos: A Buffer State or Battle Ground* (London: Oxford University Press, 1968).

¹² James E. Dougherty and Robert L. Pfaltzgraff, Jr., *Contending Theories of International Relations A Comprehensive Survey*, 5th ed. (New York: Longman, 2001), p. 72.

ดักดวงอาผลประโยชน์สมัยการจัดระเบียบโลกใหม่ได้อย่างไร การค้า สมาคม อาเซียน อภิมหาโครงการสาธารณูปโภคต่างๆ อาทิเช่น เส้นทางหมายเลข 3 เชื่อมต่อจีน เขียงของ มายังประเทศไทย และแหล่งเงินทุนจากชาวลาวโพ้นทะเล เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนทั้งสองได้มีรูปแบบการนำเสนอ หนังสือเล่มนี้ คล้าย ดั่งบทวิจารณ์ธุรกิจของรายการโทรทัศน์ ที่ออกอากาศในสถานีโทรทัศน์ บี.บี.ซี. และซี.เอ็น.เอ็น. เป็นต้น

ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ที่ลาวศึกษาร่วมสมัยนั้นพัฒนาไปอย่างเชื่องช้า เพราะนักวิจัยส่วนใหญ่พยายามที่จะทำการวิเคราะห์ ศักยภาพของรัฐเล็ก ที่ไม่มีทางออกทะเล ไม่มีตัวตน เป็นตั้งรัฐกันชน เป็นเงาของเพื่อนบ้าน และต้องพึ่งพาสังคมภายนอก ในอีกมุมหนึ่ง ระยะเวลา 50-60 ปีที่ผ่านมา บรรดาผู้นำลาว เช่น เจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ทำวอห์น ชนะนิกอน และเจ้าเพ็ดชะลาดได้เขียน อัตตชีวประวัติ และเรื่องราวที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับการเมืองโลก สงครามที่ไม่ประกาศ และความคาดหวังต่อประเทศของเขา คำถามที่น่าสนใจคือ ชาวลาวสามารถแสดงความคิดเห็น และตัวตนของพวกเขาสู่สังคมโลกได้อย่างไร

นอกจากนั้น หนังสือเล่มนี้ได้ขยายคำถามข้างต้น แต่ในบางครั้ง พวกเขาได้ใช้กรอบการศึกษาที่ได้อุบัติขึ้นแล้วกว่าครึ่งศตวรรษ พวกเขาใช้กรอบ ทอยส์¹³ คริสเตียน ไตลาด¹⁴ และ สจ๊วต ฟ็อกซ์¹⁵ มาเป็นโครงเรื่องของงานวิจัยของพวกเขา เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้ จะสังเกตได้ทันทีว่า งานวิจัยนี้คือภาคต่อหนึ่งของงานที่เอ่ยมาแล้ว ในบทที่ 2 พวกเขาได้เปิดประเด็นความพยายามของ สปป. ลาวในการเข้าร่วมกับสมาคมอาเซียน แน่นนอนที่สุด บทนี้ได้แสดงให้เห็นความพยายามของรัฐเล็กๆ ที่ไม่มีทางออกทะเลแห่งนี้ต้องการแสดงสิทธิและตัวตนของตนผ่านสมาคมอาเซียน ภายหลังสงครามเย็น พวกเขาได้เริ่มใช้เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย เช่น หนังสือพิมพ์ เวียงจันทน์ใหม่ การสัมภาษณ์ และข้อมูลออนไลน์ หนังสือเล่มนี้ได้แสดงให้เห็นถึง

¹³ Hugh Toye, เรื่องเดียวกัน.

¹⁴ Christian Taillard, *LE LAOS strategies d'un Etat-tampon* (Montpellier: G.I.P. RECLUS, 1989).

¹⁵ Martin Stuart-Fox, *LAOS Politics, Economics and Society* (London: Frances Pinter (Publishers), 1986).

ความเชี่ยวชาญ และความมั่นใจของพวกเขาในการใช้เอกสารร่วมสมัยหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เช่น *The Nation: Far Eastern Economic Reviews: BBCNews* เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น บทที่ 3 ได้อธิบายความสัมพันธ์แบบสองด้านของ สปป. ลาว กับเวียดนาม และไทย ซึ่งหัวใจหลักของการใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนทั้งสองยังไม่สามารถเสนอประเด็นใหม่ๆ ดังที่ผู้วิจารณ์ได้กล่าวไว้แล้ว กรอบความสัมพันธ์แบบสองหน้าของลาวกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้ถูกกำหนดโดยนักวิชาการรุ่นก่อนหน้าแล้ว พวกเขาได้เลือกที่จะเดินตามรอยแนวคิดวิจารณ์กระแสหลัก ในหน้าที่ 50 พวกเขาได้แสดงทรรศนะเอาไว้ว่า “จากมุมมองด้านการทหาร โสจิมีนห์มองว่าลาวคือรัฐกันชนสำหรับแนวป้องกันของเวียดนามเหนือ... และบ้านที่เมืองน้อง จากมุมมองของไทย” (หน้า 60) ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นเรื่องที่น่าประหลาด เมื่อนักเขียนทั้งสอง ได้หยิบประเด็นการรังเกียจเดียดฉันท์ทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ของนักรังลูกครึ่งไทย-อังกฤษนิโคล เทอริโอ ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ซึ่งมันเป็นปัจจัยหลักในสนามรบวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ ผู้วิจารณ์กลับสนใจเรื่อง ทำอย่างไรที่ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะสามารถก้าวผ่านแนวคิดที่มีเงื่อนไขมาจากอดีตกาลนี้ลงไปได้ เราควรแสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยปราศจากพรมแดน มิติกว่าหรือ ได้อย่างไร

ดังนั้น ผู้เขียนทั้งสองได้แสวงหาคำตอบข้างต้นในบทที่ 4 เรื่องความเป็นจริงของประเทศที่พัฒนาน้อย ด้วยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ สปป. ลาว บนฐานข้อมูล และสถิติ GDP โครงการต่างๆ ที่ได้รับการให้สินเชื่อจากธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ตั้งแต่ ค.ศ. 1996) การนำเข้าและส่งออก การลงทุน เชื้อเพลิงไฟฟ้า พลังน้ำ และข้าว พวกเขาได้ข้อสรุปว่า สปป. ลาว เผชิญปัญหาที่สำคัญสี่ประการด้วยกัน ได้แก่ การบริหารรัฐกิจ ระบบสาธารณสุขไม่ครบครัน กฎหมายการลงทุน และการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่า ครอบคลุมด้านแรงงาน และคุณภาพ

นอกเหนือจากนี้ ผู้เขียนทั้งสอง ได้หยิบนโยบายของฝรั่งเศสในลาวเป็นการให้ความสำคัญของบทที่ 5 ว่า เป็นพื้นฐานของการกำหนดลาวให้เป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์สำหรับภูมิภาคแม่น้ำโขง แต่อย่างไรก็ตาม สปป. ลาว ขาดความรู้

ด้านการบริหารจัดการส่วนธุรกิจระบบการคมนาคมขนส่ง ปรากฏการณ์นี้มีปัญหาใหม่แต่ประการใด นับจาก ค.ศ. 1826 ลาวขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ ประวัติศาสตร์ได้ซ้ำรอยอีกครั้งหนึ่ง ระหว่าง ค.ศ. 1974-1980 เมื่อชนชั้นนำได้อพยพไปยังประเทศที่ 2 และ 3 ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนควรตระหนัก และระแวงระวังเรื่องภูมิหลังทางประวัติศาสตร์นี้ด้วย ในกรณีของ สปป. ลาว ปัญหาพื้นฐานข้างต้น ได้ทำให้ประเทศนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวเข้าสู่ระบบใหม่ๆ ยาวนานกว่าประเทศอื่นๆ การศึกษา ธุรกิจ การจัดการ เป็นต้น ถ้าเราจำได้ ในบทเปิดของบทนำ ผู้เขียนต้องการวิเคราะห์ว่า สปป. ลาว จะปรับตัวเข้าสู่ระบบโลกใหม่ได้อย่างไร? ในบทนี้พวกเขาได้พิสูจน์ศักยภาพของลาว ด้วยการใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ในการมองว่า ลาวเคยเป็นศูนย์กลางเส้นทางการค้ามาแล้วกว่า 5 ศตวรรษ¹⁶ ประวัติศาสตร์จะซ้ำรอยหรือไม่ภายหลังสงครามเย็น? ผู้เขียนควรให้ความดีความชอบแก่เอกสารจีน และเจฟ วาดมากกว่า สจ๊วต-ฟ็อกซ์ อย่างน้อยที่สุด วาดได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องระบบบรรณาการของบรรดารัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังจีนงานของเขาได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับ โยชิยุกิ มาซุฮาระ นักประวัติศาสตร์ชาวญี่ปุ่น ประจำมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจารณ์เห็นว่า มาซุฮาระ อาจเป็นนักวิชาการคนแรก ที่ได้ท้าทายแนวคิดกระแสหลักของลาวศึกษา เช่น ดังประเด็น รัฐกันชนเงาของเวียดนาม ผู้อยู่ใต้การปกครอง งานวิทยานิพนธ์ของเขาได้เปิดประเด็นใหม่ๆ ให้กับประวัติศาสตร์ลาว ไม่ว่าจะมันใช่ถูกหรือผิดก็ตามที่ นับจากคริสต์ศตวรรษ 17 เป็นต้นมา อาณาจักรล้านช้างได้มีตัวตนของตนเองผ่านเส้นทางการค้าและกึ่งเมืองท่า¹⁷ จากมุมมองของผู้เขียน กล่าวไว้ในหน้า 127 ความว่า “ผลประโยชน์ของชาติได้ดำเนินไปพร้อมการครอบงำผลประโยชน์ของภูมิภาค”

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนได้พรรณนาบทที่ 6 เรื่อง มายาแห่งการโดดเดี่ยว: ปรากฏการณ์การข้ามชายแดนแบบเก่า-ใหม่ เนื้อหาของบทนี้มี 3 หัวข้อด้วยกัน คือ การเติบโตของการค้าสามเหลี่ยมก่อนสมัยอาณานิคม การขยายตัวของท่าเรือที่เกี่ยวข้องการค้า และการลักลอบขนสินค้า ตัวอย่าง ไม่ ผู้วิจารณ์เห็นว่า เนื้อหาที่น่าสนใจ

¹⁶ Stuart-Fox, “Laos: toward sub regional integration.”

¹⁷ มาซุฮาระ โยชิยุกิ, *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ของอาณาจักรล้านช้าง สมัยคริสต์ศตวรรษ? 14-17 จาก “รัฐการค้าภายในภาคพื้นทวีป” ไปสู่ “รัฐกึ่งเมืองท่า”* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2546).

ในบทนี้ คือ หัวข้อที่ 2 ที่เกี่ยวเนื่องกับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อ สปป. ลาว เนื่องจาก เราได้รู้เรื่องราวหัวข้อที่ 1 และ 3 มาบ้างแล้ว แต่รัฐบาลแห่ง สปป. ลาว ได้ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาที่หลากหลายให้กับประเทศ เช่น โรคเอดส์ การค้ามนุษย์ และความภูมิใจในตนเองน้อยลง อันที่จริง เราสามารถยอมรับข้อมูลสถิติ และแบบสอบถามต่างๆ เป็นตั้งหลักฐานขั้นต้นได้หรือไม่ พวกเราส่วนใหญ่เห็นได้ตระหนักดีว่า ชาวลาว และชาวไทย-อีสาน ที่มีกรักษาหน้าตาของตนเอง และเก็บงำความลับของชุมชนของพวกเขา ดังนั้น ผู้วิจารณ์ขอเสนอว่า การอธิบายข้อมูลของผลการวิจัยเชิงปริมาณเหล่านี้ ควรได้รับการวิพากษ์ วิจารณ์ให้มากยิ่งขึ้น

กระนั้นก็ตาม ผู้เขียนได้อธิบาย เรื่อง สังคมและวัฒนธรรม: ความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลง ไว้ในบทที่ 7 พวกเขาได้วิเคราะห์เนื้อหาออกเป็นสี่ภาคส่วน คือ ศิลธรรม วัฒนธรรมและการเชื่อมคลาของระบบเศรษฐกิจ: วิฤตการณ์ของระบบสมัยใหม่ และการฟื้นฟูพุทธศาสนา: การเปลี่ยนแปลงสังคมเมือง: และการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวให้กับชาติและภูมิภาคของชนกลุ่มน้อย หัวข้อแรกเน้นหนักไปที่การสร้างคนใหม่เพื่อรองรับระบบสังคมนิยมและวัฒนธรรมร่วมสมัย หัวข้อที่สองได้หยิบประเด็น วิฤตการณ์ของระบบสมัยใหม่และการฟื้นฟูพุทธศาสนา หัวข้อที่สามได้เสนอประเด็นการก้าวไปสู่โลกภายนอก สังคมสองระบบ การกระทำความผิดของเยาวชน การสูญเสียขนบธรรมเนียมประเพณีลาว และอนาคตของเยาวชน

ในภาคส่วนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนได้อธิบายการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวให้กับชาติและภูมิภาคของชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้เลือกข้อมูลของสำนักประชากรแห่งชาติ ค.ศ. 1995 และแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์เป็น 47 กลุ่ม เจมส์ อาร์ ชามเบอร์แลง, ชาลส์ แอลตัน, และอาร์เทอร์ จี. คริสฟิลด์ ได้แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น 47 กลุ่ม จาก 6 ตระกูลภาษา; ๓-ลาว: มอญ-เขมร: ม้ง-เมี่ยน: ทิเบต-บริมมิง: เวียด-เมือง: และฮั่น หรือฮ้อ¹⁸ ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนควรศึกษาและค้นคว้าข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

¹⁸ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมใน James R. Chamberlain, Charles Alton, and Arthur G. Crisfield, *Indigenous Peoples Profile: Lao People's Democratic Republic* (Vientiane: Care International Vientiane Prepare for the World Bank, 1995) และ ปนัดดา บุญสารน้อย, *ชนกลุ่มน้อยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544), หน้า 73-102.

และเที่ยงตรงให้มากกว่านี้ ยกตัวอย่าง วัชรีย์ ศรีคำ นักมานุษยวิทยาไทย ได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ในลาว วัชรีย์ได้อธิบายว่า “แบ่งได้เป็น 49 กลุ่มจาก 6 ตระกูลภาษา แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีจำนวนเพิ่มเติมในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป”¹⁹ ข้อมูลนี้สอดคล้องกับ แอลงการณ์เรื่องจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ของ สปป. ลาว โดยคณะแนวลาวยักซาด (19 กุมภาพันธ์ 2009) แอลงการณ์นี้ได้ยืนยันผลการวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ในลาว จาก ค.ศ. 1975-2008 ที่กองประชุมใหญ่ครั้งที่ 6 ของสภาแห่งชาติ ในวันที่ 24 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008 ซึ่งกล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์ในระบบใหม่มี 49 กลุ่ม, แบ่งออกเป็น 4 ตระกูลภาษา”²⁰

กล่าวโดยสรุป วัฒนา กักรุท คือนักวิจัยรุ่นใหม่ของลาวศึกษา และเป็นผู้ช่วยแต่งแต้มสีสันให้กับประเด็นร่วมสมัยของรัฐเล็กๆ นี้ คุณูปการของหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น สี่ ประเด็น คือ ข้อวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลแห่ง สปป. ลาว: ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาลาวหลังสงครามเย็น: การรวบรวมข้อมูลสถิติของระยะร่วมสมัยจากมุมมองภายในลาว โดยเฉพาะ ปัญหาเยาวชน โลจิสติกส์: ตัวอย่างของประเทศโลกที่สามกับการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในระเบียบโลกใหม่

¹⁹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรีย์ ศรีคำ (มานุษยวิทยา) ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และ <http://lamp.la.ubu.ac.th/course/view.php?id=20>.

²⁰ http://www.iscgsps.org/News/View_print.asp?subjectid=589, (Accessed on 6 February 2011).